

Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani letos praznuje 70-letnico obstoja. Dekan prof. dr. Damir Karpljuk ima sladke skrbi, ko vsako leto spremlja, koliko ljudi si želi na fakulteto, ki ji še vedno večina pravi — Dif. Desetletja so bili edini, ki so izobraževali za delo v športu, a Karpljuk se konkurence ne boji. Poudarja, da so tudi zaradi nje še boljši.

ŠPELA KURALT
LEON VIDIC

Uspehi športnikov so najboljša zunanja in notranja politika

Fakulteta za šport je ena najbolj obleganih. Število tistih, ki želijo študirati pri vas, je vsako leto znatno višje od števila tistih, ki se jim uspe vpisati. Kako vam to uspeva?

Verjamem, da kandidati prepoznajo, kam bi želeli priti. Vedno imamo najmanj dvakrat več interesentov, kot jih lahko sprejmemo. Na sprejemne izpite pride ogromno število kandidat in kandidatov, izberemo najboljše. Tudi vzdušje in duh študija sta pozitivna. Gimnazijam in srednjim strokovnim šolam predstavimo svoje programe, nekatere nas tudi same vabijo. Ne potrebujemo dodatne reklame.

Ko sem pred štiridesetimi leti razmišljal o Dif, so rekli, ja, pa pojdi. Danes je to fakulteta s tremi programi na prvi stopnji (kineziologija, športna vzgoja in športno treniranje), dvema programoma na magistrski stopnji (športna vzgoja in kineziologija) ter z doktorskimi študijem.

Kratka Dif, ki je večina niti ne razume, se vas še vedno drži.

Na Slovenskem so bili temelji organiziranega telesnovzgojnega izobraževanja in današnje fakultete za šport postavljeni po drugi svetovni vojni. Leta 1946 je bil organiziran zavod za fizkulturo, ki je izvajal enoletni tečaj za učitelje in vaditelje telesne vzgoje. Leto kasneje je prerasel v srednjo fizkulturno šolo, medtem ko so študij telesne vzgoje kandidati lahko vpisali v Beogradu na Državnem inštitutu za fizkulturo oziroma visoki šoli – to je bil Dif. Naši študentje so si to ime prisvojili ne z vidika zgodovine, temveč zato, ker biti difovec je bila tradicija.

Kako se je v teh desetletjih spremenila fakulteta?

Šlo je prek višje in visoke šole za telesno kulturo, potem je bila fakulteta za telesno kulturo, šele nato fakulteta za šport. Vse to je bilo v koraku z napredkom izobraževanja, raziskovanja ne le naše fakultete, ampak na splošno. Tako kot so vse članice ljubljanske univerze upoštevale pravila, da so lahko postale fakultete, so se tudi tu razvijali pedagoški in znanstvenoraziskovalni programi. To je bil naravni

Dekan fakultete za šport

37

sobotna
priloga

9. decembra 2023

pisali članke, knjige in druge objave, da so lahko postali univerzitetni sodelavci in učitelji ter ustanovili vse tisto, kar je potrebno, da fakulteta ima.

Veliko novih spoznanj je tudi v stroki, treningi in načini dela z otroki in mladimi so se spremenili. Kako temu sledi študij? So vaši diplomanti pripravljani na delo z otroki v razredu ali kot trenerji?

Positivno sem presenečen ne samo glede tega, koliko znanja dobijo, ampak tudi koliko znanja imajo. Že kot študentje, ko jih opazuješ med prakso v osnovni, srednji šoli, med trenerji, ko delajo s starejšo populacijo, osebami s posebnimi potrebami, kako sodelujejo pri postopkih priprave športnikov, pri pomoči za čim hitrejšo rehabilitacijo. Njihovo znanje je neverjetno bogato. Napredek strokovnega, pedagoškega in znanstvenoraziskovalnega dela skozi desetletja se skoncentrira v teh generacijah in verjamem, da bo tako tudi naprej. Znanje študentov ni vezano le na določen šport ali vadbo, ampak so področja, ki so povezana z medicino, fiziologijo, biomehaniko, statistiko, metodologijo, medicino športa, sociološkimi vidiki, psihologijo ... Neverjetno, kako znajo povezati stvari. Že na prvi stopnji delajo seminarske naloge, ko morajo denimo pripraviti program priprave za športnika ali rekreativca. Enako velja, ko delajo s populacijo, ki ima preveliko telesno težo, kjer je treba preplesti vadbo in način prehrane. V teh primerih seveda ne morejo delati sami, ampak s strokovnjaki, ki so na tem področju še bolj doma, se pravi z zdravniki, psihologi ...

Medtem ko vaši študenti poslušajo tudi didaktiko in psihologijo, pa v športnih klubih zlasti z najmlajšimi redko delajo vaši diplomanti. Kako gledate na to? Ali za delo z najmlajšimi zadržuje tečaj?

To je zelo kompleksno in težko vprašanje. Odgovor mora biti diplomatski. Obstaja razlika med usposo-

bljanjem in izobraževanjem. Pogosto nekateri iščejo najcenejši kader, ki lahko dela z določeno populacijo. Po drugi strani evropske direktive omogočajo marsikaj. Bojim se, da se bodo s tem, kar se pripravlja, ne le v športu, ampak tudi v vzgoji in izobraževanju ali celo na univerzi, nekatere meje premaknile tudi na tem področju, da bo v ta prostor lahko nekdo vstopal po bližnjicah. Spomnil bi na spremembe glede tega, kdo lahko dela z učenci, ko niti končana pedagoška izobrazba ni več pogoj. Na ta vprašanja bi morali odgovoriti tisti, ki pripravljajo tako strategijo, jo spodbujajo ali vidijo v tem rešitev, za katero mislim, da ni dolgoročna.

Če želi nekdo v športu doseči vrhunske rezultate, je dobro, da je športnik že od malega. Ni nujno, da v istem športu. Poglejte Primoža Rogliča. Začel je kot skakalec, danes pa je eden najboljših kolesarjev v zgodovini kolesarstva.

Pa se o tem pogovarjate s klubi ali OKS?

Informacije, ki jih imam, so spodbudne. V klubih je namreč čedalje več našega kadra. Sicer se dogaja, da ne pridejo takoj na pozicijo, so pa zelo pomemben člen v verigi sodelovanja v trenažnem procesu. Res pa je tudi, da večina klubov prepozna, kaj pomeni biti izobražen na tem področju, se pravi, imeti diplomu fakultete za šport ali podobne institucije, v Sloveniji

imamo več takih, ki producirajo športni kader. Ne skrbi me to, da bi lahko kar vsakdo delal v športu. Je pa res, da klub, ki nekoga zaposli oziroma najame, glede na rezultate, ki jih pričakuje, zelo hitro prepozna, kdo bo delal z njihovimi športniki. Šele znanje bo dalo rezultat.

Včasih pri boju za rezultate spremljamo prave norosti, tudi staršev na tribunah. Kdaj je upravičeno pričakovanje nekega rezultata, kdaj pa gre za pretiravanje? Ker se zdi, da danes šteje le rezultat, ne pa šport kot tak ...

To je vprašanje za več Sobotnih prilog. Verjetno je v naravi ljudi in otrok, da tekmujejo. Seveda je lepo tekrovati, če ti gre dobro, če zmaguješ. To te dodatno motivira, še bolj se ženeš. Pot k sami špici pa je zelo nepredvidljiva. Na to lahko vplivajo manjša sredstva staršev in kluba. Lahko te izda poškodba, morda te trener ni prepoznal in te je pustil na klopi, čeprav bi ti rad igral, tekmoval. Če želi nekdo v športu doseči vrhunske rezultate, je dobro, da je športnik že od malega. Ni nujno, da v istem športu. Poglejte Primoža Rogliča. Začel je kot skakalec, danes je pa eden najboljših kolesarjev v zgodovini kolesarstva. Veliko je tudi odvisno od tega, kako je človek zgrajen, da mu vse dobro uspe in se mu izide. Odgovor na vprašanje, ali je spodbujanje prek meja, bodisi staršev bodisi okolice, res primerno, da nekdo vse svoje potenciale žrtvuje za to, da bo postal vrhunski športnik, prepuščam drugim. Kot vidim sam, je pomembno, da zdravo telesno-gibalno živimo. Lahko da ne bomo nikoli vrhunski športniki, bomo pa do najstarejših let aktivni. Pomembno je, da način športnega življenja postane vrednota. Ne preveč ne premalo – in da tako misel širimo na otroke. Nekateri starši mislijo, da če so bili sami športniki, da morajo biti tudi otroci, otroku pa mogoče ni do tega. Lahko pa staršev šport sploh ne zanima, otrok pa je zainteresiran. In dovolj je le, da mu dajo privolitev. Pot pa je nepredvidljiva.

Damir Karpljuk

Rodil se je leta 1962. Zaključil je srednjo šolo za zobnega tehnika in v tem poklicu delal osem let. Nato je končal izobraževanje na fakulteti za šport in postal profesor športne vzgoje. Doktorat znanosti je opravil iz kineziologije. Na fakulteti za šport je zaposlen od leta 1994, v letih 2005 in 2006 je bil generalni direktor direktorata za šport na ministrstvu za šolstvo in šport. Dekan fakultete za šport, ki letos praznuje 70-letnico obstoja, je od leta 2019. V mladosti se je tekmovalno ukvarjal s karatejem, tekom na dolge proge in maratonom, zdaj pa je rekreativec, vsak dan hodi s črno nemško kratkodlako ptičarko Taro in kolesari. Je poročen in oče dveh sinov.

napredek razvoja fakultete, ki ga je spodbujala tudi univerza. Univerza vsakih nekaj let naredi strategijo, s katero določi, kaj se bo v nekem obdobju počelo, in naši predhodniki so temu sledili. Seveda so se tudi dodatno izobraževali, drugod delali magisterije, doktorate,

Damir Karpljuk

Več ur športa ali športne vzgoje v osnovnih in srednjih šolah seveda zagovarjam. Če bi imeli vsak dan eno uro športa, torej pet ur na teden, ne bi nikomur ničesar vzeli. Dolgoročno bi bilo to za celotno družbo boljše. To, kar je sistematično vpeljeno – da otroci vedo, da imajo na urniku športno aktivnost –, je edino, kar lahko da rezultate. Če jim damo možnost izbire, pa se že pojavi vprašanje.

Veliko je razlogov, zakaj se nekje nekdo ustavi.

Stroka izpostavlja, da smo zelo močni v mladinskih kategorijah, potem pa mnogi odnehajo, ko pridejo med člane. Imajmo dovolj. Profesor, ki nas je učil o teoriji športnega treniranja, je v svojih predavanjih že takrat uporabil izraz izgorelost. Mladinec izgori, ko pride v člansko kategorijo. Je prazen ali ne ve več, kaj bi. Ali pa je dosegel svoje. To je lahko težava. Ni jamstva, da če bo nekdo v mladinskih kategorijah dosegel svoj vrhunec, da bo potem šlo vse strmo gor in bomo imeli najboljše v tem športu na svetovni ravni.

Treba je torej biti potrpežljiv. Zagotovo, znati načrtovati, usmerjati športnika. Ne samo z vidika športne forme, ampak vseh procesov, ki se mu dogajajo v glavi. Ko mlad športnik pade v režim treninga, pusti ob strani svoj razvoj, ki ga imajo vrstniki. Mladostniška leta, puberteta, zaljubljenosti, zabave ... On pa trenira in ga to zapolni. Lahko pa se pozneje vpraša, kaj vse sem jaz zamudil! Ali se mi je to splačalo? Verjetno je kar precej razlogov, zakaj nekdo kasneje ne dosega več takih rezultatov. Res pa je tudi, da gledalci, družba ali trenerji pričaku-

jemo, da bodo zmeraj dobri in bodo zmagovali. In ko je nekdo medijsko izpostavljen kot zelo dober, nato pa ni več, ga recimo isti medij prikaže v drugi luči, kar tudi ni dobro.

Omenili ste tudi finančne zmožnosti. Danes je splošne vadbe zelo malo, ali treniraš na polno ali sploh ne. Tudi vaši kolegi pri otrocih ugotavljajo, da se ustvarjata dve Sloveniji – ena zelo dobro telesno pripravljena, druga pa prav nasprotno. Kje vidite rešitve?

To je kompleksen problem. A tudi če otrok prihaja iz socialno šibkejših družin, to ne pomeni, da ne more zdravo športno živeti. Tudi ti otroci in mladina se lahko organizirajo in živijo športno. Večkrat sem zasledil anketo, ali bi v osnovni šoli prepovedali telefone. Telefoni nam sicer vzamejo precej časa, hkrati pa nam približajo svet, saj so dostopne platforme, ki ponujajo športne programe in vsebine. Vprašani so tudi zahteve družbe in vrednote. Ali šteje športni videz, dober avto, novi iphone?

Vse to je mozaik dejavnikov, kjer bi težko našli odgovor na vprašanje, kaj je prava pot. Lahko pa je ključno le to, da so tisti, ki so vključeni v delo z otroki od vrtca naprej, pozitiven zgled zdravega načina življenja, kjer je športna vsebina del vsakda-

na. Morda bo to v prihodnosti še najbolj štel.

Večkrat smo že slišali, da je treba sistematično delati z otroki, povečati število ur športa v šoli in na ure športa gledati kot razbremenitev. Kako daleč smo, zlasti zaradi napovedane prenove šolstva?

Več ur športa ali športne vzgoje v osnovnih in srednjih šolah seveda zagovarjam. Če bi imeli vsak dan eno uro športa, torej pet ur na teden, nikomur ne bi ničesar vzeli. Dolgoročno bi bilo to za celotno družbo boljše. To, kar je sistematično vpeljeno – da otroci vedo, da imajo na urniku športno aktivnost –, je edino, kar lahko da rezultate. Če jim damo možnost izbire, pa se že pojavi vprašanje. Tudi vsakoletno spremljanje meritev otrok je pozitiven kazalec v tej smeri, ki pa ima še veliko rezerv. Glede prenove šolstva pa je treba vedeti, da na koncu vedno odloča nekdo drug, ne le strokovnjaki, ki povedo, kaj bi bilo dobro. Dostikrat se le nekaj oseb odloči, kaj bo v kurikulumu.

Ste za to, da ostanejo ocene za šport od 1 do 5?

Moja generacija je imela ocene od 1 do 5, potem pa so prišle opisne, torej zelo uspešno, uspešno, manj uspešno. Tudi med nami so mnenja

različna. Nekateri pravijo, da če ni ocene, se pomen predmeta zmanjša. S tem se težko strinjam. Že sama športna dejavnost in učitelj, ki jo predstavi, sta zelo odločujoča dejavnika, kako se gleda na predmet. Ali so ocene res ključne? Pri določenem delu populacije to namreč prehaja v drugo smer, ko se upravičeno vprašaš, ali je otrok nekaj naredil za recimo 3 ... Ne bi komentiral, naj si bralci sami ustvarijo mnenje. Ne glede na to, kako se bodo odločili, mislim, da niso ocene tiste, ki bi zmanjšale ali povečale pomen športa v šoli.

Ali povečale ali zmanjšale telesno zmogljivost otroka ...

Seveda. Ko razmišljam o svojih osnovnošolskih in srednješolskih letih, se spomnim svojih učiteljev. Mi smo imeli še telovadbo in dobro se spomnim, kdo so bili učitelji in kaj so mi dali. To je bil najbolj priljubljen predmet, pa nas niso ravno nosili po rokah. Sprejeli smo tisti način dela, radi smo imeli športne dneve, tabore in vse, kar je bilo izven tega okvira.

Danes je marsikdaj zelo drugače. Nekatera dekleta imajo štirikrat na mesec menstruacijo, da ni treba telovaditi.

Ali pa so še kakšni drugi razlogi. Dostikrat se tudi zakonodajna vpleta

Dekan fakultete za šport

39

sobotna
priloga
9. decembra 2023

v sistem, kaj lahko, kaj se sme, in tudi to kdaj načne kakšno vprašanje, ki si ga prej nihče ni postavljala.

Ste lahko bolj konkretni?

Nekatere stvari gredo lahko čez mejo. Če želim kot učitelj športa nekoga nekaj naučiti, uporabim določen postopek. Pri tem lahko nenamerno naredim nekaj več, kar pa bo nekdo ocenil, da sem šel predaleč.

Nekateri učitelji športa so mi povedali, da ne učijo več gimnastike, ker je otroka treba pri tem varovati in se ga tudi dotakniti. Ste govorili o tem?

Da. Otroka učim narediti preval ali premet in mu pri tem pomagam in lahko nastane problem. Lahko je vse super, jutri pa dobim odvetnika z vprašanjem, kaj sem delal. Pri športu pa lahko delamo kaj drugega. Nekaterih stvari se učitelji raje izogonejo ali se ne poglobijo tako zelo v določeno učno enoto. Pa lahko ostaneva pri tem.

Desetletja je bila fakulteta za šport edina, ki je izobraževala strokovnjake s področja športa. Zdaj že nekaj let ni več tako. So vam druge fakultete konkurenca ali sodelujete?

Ko sem prvič kandidiral za dekana, sem v svojem programu dal vedeti,

da se ne bojim konkurence – naj spodbuja boljše, še bolj odgovorno delo. Trg bo pokazal. Kdor se boji konkurence, težko napreduje. Z nekaterimi inštitucijami zelo dobro sodelujemo, izmenjujemo kadre, se dopolnjujemo, z nekaterimi manj. Seveda pa se pojavljajo tudi take, ki izobraževanje delno ponujajo prek spleta. Če je zadeva akreditirana, se lahko uporablja, bo pa realno življenje pokazalo, kaj to v praksi pomeni. Potencialne stranke bodo prepoznale, kdo dela kakovostno, in s tistim bodo delale.

Nekateri ravnatelji razlagajo, da so pozivi za več športa v šolah športni lobi, zato da bi fakulteta za šport zagotovila delovna mesta za svoje diplomante. Kako odgovarjate takim?

Težko bi se strinjal že s tem, da sploh obstaja športni lobi. Po mojih informacijah v šolah primanjkuje učiteljev športne vzgoje. To je lahko samo trenutni trend. Nekateri tudi poudarjajo, da ne bodo delali v šoli, ker bodo drugje bolje zaslužili. To ni enoplastni problem. Na fakulteti smo se začeli pogovarjati z univerzo, ali obstaja možnost, da bi povečali število vpisnih mest v rednem programu športne vzgoje. Vemo, da je Univerza v Ljubljani lani povečala število vpisnih mest dvema članicama, vedno pa je treba

imeti argumente. Da bi bil zadaj športni lobi, pa mi ni znano.

Zakaj potrebujemo fakulteto za šport?

Smo članica Univerze v Ljubljani in imamo programe, ki so koristni za družbo. Nenazadnje so uspehi športnikov najboljša reklama, najboljša zunanja in notranja politika. Šport je most, ki lahko marsikatero oviro ali konflikt reši v smeri, kot bi si želeli, ne da se situacija zapleta.

Poslušamo, kako smo Slovenci športen narod. Smo res?

Glede na vse raziskave javnega mnenja smo.

Kako pa smo telesno pripravljene?

Kot opažam, se odrasli v nekem življenjskem obdobju začnejo zavedati, da morajo poskrbeti za svoje zdravje, da morajo biti aktivni. Vse več ljudi hodi, kolesari, obiskuje društva, fitnese, ker vedo, da je tam kader, ki jim bo svetoval o tistem, kar potrebujejo. Menim, da se število telesno aktivnih povečuje in da trendi zaprtih z računalnikom in telefonom ne prevladujejo, in pozitivno napovedujem, da ne bodo prevladali.

Imamo tudi vedno več spletnih treningov, nekatere brezplačne.

Kaj menite o tem, glede na to, da oseba dela sama doma?

Odvisno je od posameznika. Lahko narediš trening v petih minutah, kar bi drugje delal eno uro in bi bilo učinkovito. Ko ugotoviš, da je nekaj zate dobro, boš to izvajal. Vsak ne more oditi v fitness, doma pa lahko naloži program in vadi. Tudi pri nas doma imamo kar nekaj takih programov in jih uporabljamo. Sledim tistemu, ki mi določa vaje. To je vse. Prepustim se in mu zaupam. Tistega, kar mi je težko, ne naredim. Lahko pa delam v katerem koli delu dneva. Težko bi rekel, da nimam časa.

Se vam zdi, da je športna stroka, ko se pogovarjate z odločevalci v vzgoji in izobraževanju ali na ministrstvu za gospodarstvo, slišana?

Je. Z vsemi, ki ste jih navedli, dobro sodelujemo, imamo zelo dobre pogovore. Ne vidim ovir, komunikacija je zelo produktivna.

Se torej Sloveniji obeta uspešna športna zgodba?

Lahko je rečeno v šali, ampak če bomo tako razmišljali, bo šlo v tej smeri. Prepričan sem, da se bo to področje širilo in da si bodo ljudje še bolj prizadevali za zdrav način življenja. Sem optimističen. ●

Otroka učim narediti preval ali premet, mu pomagam in včasih nastane problem. Lahko je vse super, jutri pa dobim odvetnika z vprašanjem, kaj sem delal. Pri športu pa lahko delamo kaj drugega. Nekaterih stvari se učitelji raje izogonejo.

